

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen, angående utredning rörande reglering av Fyrisån; given Stockholms slott den 8 januari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström anför:

I skrivelse den 4 juni 1931, nr 348, anhöll riksdagen, i anledning av motionen I: 64, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för åvägabringande av en fullständig utredning angående de ekonomiska förutsättningarna för en reglering av Fyrisån och dess tillflöden. Till stöd för denna hemställan anförde riksdagen i huvudsak följande.

Riksdagen finge erinra om att riksdagen tidigare beaktat framställningar av liknande innebörd som i motionen och beviljat anslag för sådana undersökningar, som här avsåges. Så hade t. ex. riksdagen 1928 och 1929 beviljat anslag för undersökningar rörande reglering av vissa delar av Lyckebyån i Blekinge län samt Örekilsälven i Älvsborgs län och Kalixälven i Norrbottens län, och vid 1930 års riksdag anvisades sådant anslag för liknande undersökning rörande reglering av Emån i Kalmar län, Hel-

geån i Kristianstads län samt Olandsån i Uppsala och Stockholms län, detta senare företag avseende trakter i Uppland, som låge i närmaste grannskap till den del av Uppland, som berördes av motionärens förslag.

Den motivering, som legat till grund för dessa riksdagens beslut, kunde till alla delar också återopas för ett bifall till motionen. Den national-ekonomiska vinsten skulle bliva, att dels vidsträckta områden skyddades mot årligen återkommande översvämningar, vilka nu dels minskade, dels alldeles förstörde skörden, dels att ännu större områden med mycket god jordmån skulle torrläggas, så att de omedelbart skulle kunna läggas under plog, dels slutligen att skogbärande mark i stor utsträckning, vilken nu gäve ringa eller intet utbyte, skulle genom den av regleringen möjliggjorda utdikningen bringas att giva god avkastning, vilket särskilt för dessa trakter hade sin stora betydelse. Likaledes kunde vägande ortssynpunkter, delvis av stark social innebörd, anföras för ett bifall till framställningen. Därigenom att den jord, som genom regleringen vunnes som åkerjord, låge i omedelbart grannskap till redan befintliga och bebyggda brukningsdelar och sålunda ökade dessas storlek, skulle en uppdelning bliva möjlig, vilken i sin ordning medförde, att, där en ägare hade flera söner, dessa skulle kunna få övertaga var sin nya brukningsdel och sålunda bibehållas vid jorden, en sak som från samhällets synpunkt knappast kunde övervärderas. Vidare skulle den betydande skogsareal, som på detta sätt gjordes fruktbärande, ej allenast bliva till ekonomiskt stöd för brukarna av de jordbruk, som härav berördes, utan bereda arbetstillfällen åt dem i trakten, som för sin utkomst vore beroende av sådana. Slutligen syntes böra framhållas, att en utdikning och torrläggning av så stora arealer vattensjuk mark, som här vore fråga om, skulle verka förbättrande på klimatet i de ifrågavarande trakterna.

Emellertid torde det få anses uteslutet att bland de jordägare, som berördes av den ifrågasatta regleringen, åstadkomma en sådan sammanlutning, som förmådde att bestrida kostnaderna för förberedande undersökning och arbetsplans upprättande. Det vore ett mycket vidsträckt område med många och delvis även ekonomiskt svaga jordägare, ibland vilka också möjligen stridiga intressen kunde vilja göra sig gällande. Ej heller torde det vara möjligt förutsätta arbetets utförande i olika etapper. Erfarenheten visade, att de fördelar, som härvid ernåddes för ett område, oftast motvägdes av svårigheter för andra, nedomliggande områden, varvid också rättstvister kunde uppstå av den omfattning, att de kunde bliva av ruinerande innebörd för dem, som från början trodde sig vinna fördelar av regleringen. Flera typiska exempel skulle också kunna anföras härpå, och från ett mindre företag uti ifrågavarande trakt hade de, som utav den utförda regleringen haft fördel, blivit nödsakade att till nedom liggande jordägare, vilka lidit men, utgiva betydande skadeersättningar.

Utredningen borde läggas så, att den resulterade i en arbetsplan av den beskaffenhet, att den med hänsyn till arbetets omfattning och därav betingade kostnader kunde läggas till grund för en ekonomisk organisation till arbetets utförande, och måste således i sig innesluta laga synförrättningar i enlighet med gällande laga bestämmelser.

Riksdagen insåge de föreliggande svårigheterna att ena de talrika jordägarna till ett samfält uppträdande för att genomföra en kostsam utredning av den omfattning, som i föreliggande fall vore nödvändig. Med hänsyn därtill syntes det således befogat, att utredningen komme att

verkställas genom statens försorg. För den händelse en reglering av Fyrisån och dess tillflöden senare komme till stånd, en sak, varom riksdagen kände sig övertygad, borde emellertid de intresserade jordägarna i vanlig ordning bära sin del av samtliga kostnader och således den av statsverket bekostade utredningen även inräknas vid statsunderstödet för regleringen uträknande. Under den förutsättningen syntes också s. k. hantlangningskostnader kunna förskotteras av statsmedel. Riksdagen delade en av vederbörande lantbruksingenjör framförd åsikt, att undersökningen sannolikt skulle förbilligas genom fast anställda och inarbetade hantlangare, då härigenom arbetet skulle bedrivas fortare och inom kortare tid och sålunda en del andra kostnader sannolikt skulle nedbringas.

Den 12 juni 1931 uppdrog Kungl. Maj:t åt lantbruksstyrelsen att inkomma med förslag jämte kostnadsberäkning till utförande av den av riksdagen sålunda ifrågasatta utredningen.

Med anledning härav har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 18 september 1931 framställt följande förslag:

Verkställandet av ifrågavarande utredning borde uppdragas åt någon statens lantbruksingenjör. I de delar, vari regleringsföretaget komme att beröra i vattendragen befintliga vattenverk, borde förrättningsmannen anlita biträde av sådan i avseende å byggande i vatten och därmed sammanhängande ämnen sakkunnig, som av Kungl. Maj:t förklarats behörig att hålla förrättning, varom förmäldes i 10 kap. 32 § 3 mom. vattenlagen. I utredningen ingående uppskattning av genom företaget uppkommande båtnad å jord borde ske med biträde av två godemän, vilka förrättningsmannen ägde att tillkalla.

Gottgörelse för utredningens verkställande syntes beträffande lantbruksingenjören böra utgå enligt gällande lantbruksingenjörstaxa och beträffande förenämnda sakkunnige och godemän enligt de grunder, som funnes stadgade i fråga om motsvarande uppdrag i samband med syneförrättning enligt vattenlagen. Förrättningsmännen borde åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Hantlangning och för fältarbetena erforderligt virke, borrhål och dylikt material borde betalas enligt i orten gängse pris.

Att i förväg ens ungefärligen beräkna sålunda erforderliga kostnader för den ifrågavarande utredningen vore synnerligen vanskligt. Med avseende härå kunde anföras, att lantbruksingenjören i Uppsala län uti ett den 29 juni 1931 till lantbruksstyrelsen avgivet yttrande i ämnet uppskattat den av en eventuell reglering berörda markarealen till minst 5,100 hektar och kostnaden för utredningens verkställande i dess helhet till omkring 75,000 kronor. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning torde emellertid utredningskostnaderna icke behöva stiga till nämnda belopp. Lantbruksstyrelsen funne sålunda för sin del desamma kunna beräknas till sammanlagt 65,000 kronor.

De erforderliga medlen torde böra anvisas i form av extra reservationsanslag och för därmed avsett ändamål ställas till vederbörande länsstyrelses förfogande. Utbetalning av anvisade medel syntes böra ske endast mot behörigen verifierade räkningar, vilka vore av lantbruksstyrelsen godkända. För budgetåret 1932/1933 syntes ett belopp av 20,000 kronor böra ställas till disposition.

Över lantbruksstyrelsens skrivelse hava infordrade yttranden avgivits den 6 oktober 1931 av statskontoret och den 19 i samma månad av länsstyrelsen i Uppsala län.

Statskontoret har framhållit, att den av lantbruksstyrelsen verkställda beräkningen av kostnaderna för ifrågavarande utredning undandrog sig statskontorets bedömande, samt anmält, att lantbruksstyrelsens framställning i övrigt icke givit statskontoret anledning till annan erinran, än att — med hänsyn till de väntade svårigheterna med avseende å finansieringen av statsbudgeten för budgetåret 1932, 1933 — ämbetsverket ansåge sig böra ifrågasätta, huruvida icke med berörda utredning kunde tillsvidare anstå.

Länsstyrelsen i Uppsala län har anfört följande. Mot lantbruksstyrelsens förslag i vad det avsåge sättet för ifrågavarande utrednings verkställande samt grunderna för ersättningen åt förrättningsmän med flera hade länsstyrelsen intet att erinra. Det belopp, som kunde komma att erfordras för utredningen, torde svärigen låta sig i förväg beräknas, men syntes dock böra uppskattas till minst 65,000 kronor att fördelas på ett flertal år. Med hänsyn till den brist på arbete, särskilt grovarbete, som förefunnes, vore det synnerligen önskvärt, att viss del av detta belopp ställdes till förfogande redan för nästkommande budgetår. Därest av statsfinansiella skäl denna del skulle anses icke kunna sättas högre än av lantbruksstyrelsen föreslagna 20,000 kronor, hade länsstyrelsen icke något att erinra däremot.

Departements-
chefen.

Vid de tillfällen under senaste år, då riksdagen beslutat eller ifrågasatt undersökningar rörande särskilda torrlägningsföretag, har riksdagen i regel i samband därmed ställt för undersökningen erforderliga medel till Kungl. Maj:ts förfogande. I vissa fall, såsom beträffande undersökning rörande vattenavledning från Emåns och Helgeåns vattenområden, har särskilt anslag anvisats för ändamålet, medan riksdagen i andra fall, såsom beträffande undersökning rörande reglering av Lyckebyån, Örekilsälven, Kalixälven och Olandsån, bemyndigat Kungl. Maj:t att av statens avdikningsanslag anvisa vissa belopp såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för ifrågakommande undersökning eller syneförrättning enligt vattenlagen.

För utförande av den av fjolårets riksdag begärda utredningen angående reglering av Fyrisån med tillflöden ställdes emellertid inga medel till Kungl. Maj:ts förfogande. Enligt myndigheternas nu föreliggande utlåtanden i ärendet beräknas kostnaderna för berörda utredning komma att uppgå till ungefär 65,000 kronor. Det synes mig lämpligt, att ifrågavarande utgifter få bestridas ur statens avdikningsanslag, och torde framställning nu böra göras hos riksdagen om bemyndigande för Kungl. Maj:t att av nämnda anslag anvisa ett belopp av högst 65,000 kronor till bestridande av kostnaderna för utredningen. Det sålunda ifrågasatta särskilda bidragsbeloppet torde icke böra inräknas i den bidragssumma, som Kungl. Maj:t jämlikt riksdagens beslut äger att för vederbörande

budgetår ur statens avdikningsanslag högst bevilja i form av understöd enligt gällande bestämmelser.

Rörande undersökningens utförande och bidragets användning torde vad lantbruksstyrelsen härom föreslagit böra i huvudsak vinna beaktande. Dessutom torde böra uppställas det villkoret, att undersökningen skall äga rum såsom syneförrättning enligt vattenlagen eller att den i allt fall skall utföras med den fullständighet och tillförlitlighet, att den kan läggas till grund för dylik syneförrättning. I likhet med vad som skett beträffande andra likartade fall, torde vidare böra stadgas, bland annat, dels att det skall åligga intressenterna att, därest igångsatt laga syneförrättning genom deras förvållande avbrytes innan utredningen slutförts, till statsverket återbära vad av ifrågavarande medel må hava utbetalats, dels ock att från det statsbidrag, som enligt gällande bestämmelser framdeles må kunna anvisas till företagets utförande från statens avdikningsanslag, skall avräknas vad för nu ifrågavarande utredning utbetalas. Därest riksdagen lämnar sådant bemyndigande, som jag nyss ifrågasatt, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder meddela erforderliga bestämmelser för bidragets användning och undersökningens utförande.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Kungl. Maj:t må av statens avdikningsanslag anvisa ett belopp av högst 65,000 kronor till bestridande av kostnaderna för den av 1931 års riksdag ifrågasatta utredningen angående reglering av Fyrisån och dess tillflöden.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.